



Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка / 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	016 Спеціальна освіта / 053 Психологія
Освітня програма	Спеціальна педагогіка / Спеціальна психологія
Рівень вищої освіти	Доктор філософії

Шифр дисципліни	ВДЗ
Назва дисципліни	Психолого-педагогічна діагностика осіб із порушенням слуху
Навчальний рік	2024-2025
Кількість кредитів ЄКТС (годин)	1 кредит (30 годин)
Статус	Вибіркова дисципліна

**Короткий опис
дисципліни**

Курс спрямований на формування у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (аспірантів) фахових компетентностей, які забезпечують здатність створювати та адаптувати діагностичні методики у відповідності до мети оцінювання, виявляти особливі освітні потреби осіб із порушеннями слуху, аналізувати результати комплексного психолого-педагогічного дослідження розвитку дитини, планувати організацію освітнього середовища та необхідного супроводу, застосовувати результати при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності.

Викладачі

Литовченко Світлана Віталіївна
Жук Валентина Володимирівна

Контакти

Тел. +38097 684 13 10 (Світлана Литовченко)
+38066 228 74 33 (Валентина Жук)

Email svetalitovchenko@ukr.net (Світлана Литовченко)
valentina.zhuk68@gmail.com (Валентина Жук)

Час для консультацій

Понеділок та четвер, 14:00-15:00

Мета курсу

формування у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (аспірантів) фахових компетентностей, які забезпечують здатність створювати та адаптувати діагностичні методики у відповідності до мети оцінювання, виявляти особливі освітні потреби осіб із порушеннями слуху, аналізувати результати комплексного психолого-педагогічного дослідження розвитку дитини, планувати організацію освітнього середовища та необхідного супроводу, застосовувати результати при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності.

Завдання курсу

1. Ознайомити із сучасними концепціями і теоріями функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання осіб з особливими освітніми потребами.
2. Ознайомити із соціальною моделлю сприйняття інвалідності, за якої потреби не виступають у якості гальмуючих повноцінне функціонування у соціумі факторів, а стимулюють розвиток доступного освітнього середовища.
3. Формувати уміння щодо започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного процесу ґрунтовного наукового дослідження проблеми психолого-педагогічної діагностики розвитку осіб із порушеннями слуху.
4. Формувати знання про методики діагностики розвитку та виявлення особливих освітніх потреб осіб зі порушеннями слуху; уміння застосовувати результати оцінювання при організації

освітнього середовища, розробленні рекомендацій щодо забезпечення якості освітніх послуг та управлінських рішень.

5. Формувати вміння аналізувати результати комплексного психолого-педагогічного оцінювання розвитку дитини, застосовувати знання щодо визначення особливих освітніх потреб осіб із порушеннями слуху при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності.

6. Формувати вміння оцінювати стан розвитку психолого-педагогічної діагностики осіб із порушеннями слуху, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення освіти осіб з порушеннями слуху.

Загальні компетентності

- ЗК 1. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної діяльності та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.
- ЗК 2. Здатність до аналізу та систематизації досліджень з різних галузей знань.
- ЗК 3. Здатність здійснювати кількісне та якісне оцінювання функціонального стану дитини.
- ЗК 4. Здатність виявляти потреби дитини та родини.
- ЗК 5. Вміння спостерігати, порівнювати, співставляти, аналізувати педагогічні явища, прогнозувати ефективність педагогічних стратегій.
- ЗК 6. Здатність розробляти програми, методики, моделювати технології підтримки та ін. у науковому дослідженні.
- ЗК 7. Здатність застосовувати сформовані компетентності у науковій практичній діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності

- СК 1. Здатність до розуміння та використання сучасних теорій, методологій і методів спеціальної педагогіки, спеціальної психології та інших наук стосовно завдань фундаментальних і прикладних досліджень проблеми психолого-педагогічної діагностики розвитку осіб із порушеннями слуху.
- СК 2. Здатність здійснювати кількісне та якісне оцінювання функціонального стану дитини з порушенням слуху.
- СК 3. Здатність до виявлення значимих проблем і факторів організації супроводу та підтримки осіб з порушеннями слуху (відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності).

- СК 4. Здатність створювати та адаптувати діагностичні методики, виявляти особливі освітні потреби осіб із порушеннями слуху у науковому дослідженні.
- СК 5. Знання сучасних технологій корекційно-розвивального впливу на психофізичний розвиток дітей з порушеннями слуху.
- СК 6. Знання принципів, методів, форм та засобів викладання курсу щодо психолого-педагогічної діагностики розвитку осіб із порушеннями слуху у закладах вищої освіти.
- СК 7. Здатність аналізувати результати комплексного психолого-педагогічного дослідження розвитку дитини, планувати організацію освітнього середовища та необхідного супроводу, застосовувати результати при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності.
- СК 8. Здатність до критичного оцінювання наслідків політики у сфері освіти осіб з особливими потребами, визначення рекомендацій стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення освітньої галузі.
- СК 9. Здатність упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність.

Програмні результати навчання

- ПРН 1. Демонструвати здатність здійснювати психолого-педагогічну діагностику розвитку осіб з порушеннями слуху.
- ПРН 2. Аналізувати результати комплексного психолого-педагогічного оцінювання розвитку дитини, визначати потреби, планувати організацію освітнього середовища та необхідного супроводу.
- ПРН 3. Застосовувати у науковій діяльності знання сучасних наукових теорій, концепцій щодо психолого-педагогічної діагностики розвитку дітей з порушеннями слуху.
- ПРН 4. Організовувати, проводити, узагальнювати та літературно оформляти результати актуальних наукових досліджень, присвячених психолого-педагогічній діагностиці як етапу комплексного супроводу дітей з порушеннями слуху.
- ПРН 5. Оцінювати стан розвитку психолого-педагогічної діагностики осіб із порушеннями слуху, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативного забезпечення консультативно-діагностичної служби.
- ПРН 6. Організовувати спільну діяльність і міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, використовувати сучасні наукові розробки в професійній діяльності науковця та викладача вищої школи.
- ПРН 7. Знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел, здійснювати комунікаційну взаємодію, використовувати прийоми створення, збереження, накопичення та інтерпретації даних з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.

- ПРН 8. Створювати і підтримувати психологічно безпечне освітнє середовище, відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам психолого-педагогічної роботи.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Актуальні підходи до навчання та розвитку дітей з порушеннями слуху в умовах модернізації освіти

Тема 1. Соціальна модель розуміння порушення слуху. Соціальний підхід до розуміння інвалідності. Принципи недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників. Сучасні тенденції розвитку освіти осіб з порушеннями слуху. Медичний (аудіологічний) та соціокультурний підходи до проблеми глухоти. Концепція розвитку системи освіти дітей із порушеннями слуху в Україні (О. Таранченко, О. Федоренко). Концепція розвитку дошкільної освіти дітей із порушеннями слуху (В. Жук, В. Литвинова, О. Таранченко, О. Федоренко, В. Шевченко). Концепція ранньої та дошкільної освіти дітей з порушеннями слуху (В. Жук, В. Литвинова, В. Литовченко, О. Таранченко).

Тема 2. Складові успіху у розвитку дитини з порушенням слуху. Міжнародні стандарти організації комплексного супроводу дітей з порушеннями слуху. Сучасні педагогічні підходи в освіті дітей з порушеннями слуху. Ключові детермінанти: раннє виявлення; слухова допомога, адекватне слухопротезування та/або розвиток жестомовної компетентності, психолого-педагогічний супровід. Розвивальне освітнє середовище та забезпечення комунікації. Гнучкість змісту та індивідуалізація процесу навчання і реабілітації. Додаткові послуги: розвиток слухового (слухо-зорового, слухо-зоро-тактильного) сприймання, усного та писемного мовлення, формування жестомовної комунікативної компетентності тощо.

Тема 3. Особливості фізичної, мовленнєво-комунікативної, когнітивної, емоційно-вольової сфер розвитку дітей з порушеннями слуху та загальні рекомендації щодо освітньої діяльності. Особливості фізичного розвитку дітей з порушеннями слуху. Особливості мовленнєвого розвитку, провідний спосіб комунікації для дитини. Особливості розвитку когнітивної, емоційно-вольової сфер розвитку дітей з порушеннями слуху. Бар'єри у налагодженні комунікації, отриманні інформації в повному обсязі. Напрями проведення комплексного оцінювання, визначення компетенцій, потреб, рекомендацій (адаптації/модифікації). Діяльність інклюзивно-ресурсних центрів, технологія підготовки висновку ІРЦ.

Змістовий модуль 2.

Визначення особливих освітніх потреб та відповідної стратегії підтримки дитини в освітньому середовищі

Тема 4. Сучасні інклюзивні підходи до особливих освітніх потреб. Інклюзивний підхід (як освітній підхід, не лише напрям розвитку спеціальної педагогіки). Вихідні положення щодо визначення особливих освітніх потреб. Зміна підходів до визначення необхідних для дитини послуг: відмова від опори на категорії порушень, натомість насамперед врахування індивідуальних особливостей розвитку, потреб. Сучасні класифікації особливих освітніх потреб. Особливі освітні потреби дітей з порушеннями слуху, міра їх прояву та специфічність, детермінанти успіху в освіті та соціалізації. «Особливі потреби родини» дитини з порушеннями слуху. Особливості забезпечення потреб в різних умовах навчання (спеціальні, інклюзивні; дистанційна форма).

Тема 5. Від нозологічного підходу до визначення особливостей функціонування та участі в освітньому процесі. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності і здоров'я. Діти і підлітки» (МКФ-ДП): розуміння про функціонування дитини в різних контекстах. Функціонально-компетентнісний підхід до визначення особливих освітніх потреб дитини. Пристосування курикулуму (оцінювання потенційних можливостей дитини, визначення і здійснення необхідних змін під час використання поточного навчально-виховного змісту).

Тема 6. Науково доказові методики проведення оцінки та визначення особливих освітніх потреб. Особливості адаптації методик оцінювання (діагностики) для дітей з порушеннями слуху. Методики визначення рівня розвитку пізнавальних можливостей та мовлення дітей різних вікових груп; сформованості готовності до шкільного навчання. Стартовий пакет сучасних спеціальних методик для оцінювання освітніх труднощів та потреб (LEITER-3, PEP-3, WISC-IV, CASD, CONNERS-3) як світовий стандарт діагностики (діагностування лише в контексті визначення особливостей). Особливості психолого-педагогічної діагностики розвитку дітей з кохлеарними імплантатами. Особливості психолого-педагогічної діагностики розвитку дітей, основним засобом спілкування яких є українська жестова мова (жестомовних).

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	с	залік	екзамен		л	п	с	залік	екзамен
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1.												
Актуальні підходи до навчання та розвитку дітей з порушеннями слуху в умовах модернізації освіти												
Тема 1. Соціальна модель розуміння порушення слуху.	5	1	1	2			5	1	1	2		
Тема 2. Складові успіху у розвитку дитини з порушенням слуху.	5	1	2	2			5	1	2	2		
Тема 3 Особливості мовленнєво-комунікативної, когнітивної, емоційно-вольової сфер розвитку дітей з порушеннями слуху та загальні рекомендації щодо освітньої діяльності.	5	1	2	3			5	1	2	3		

Разом за змістовим модулем 1	15	3	5	7			15	3	5	7		
Змістовий модуль 2. Визначення особливих освітніх потреб та відповідної стратегії підтримки дитини в освітньому середовищі												
Тема 4. Сучасні інклюзивні підходи до особливих освітніх потреб	5	1	1	2			5	1	1	2		
Тема 5. Від нозологічного підходу до визначення особливостей функціонування та участі в освітньому процесі..	5	1	2	3			5	1	2	3		
Тема 6. Науково доказові методики проведення оцінки та визначення особливих освітніх потреб.	5	-	2	3			5	-	2	3		
Разом за змістовим модулем 2	15	2	5	8			15	2	5	8		
ІНДЗ	-	-	-	-			-	-	-	-	-	
Усього годин	30	5	10	15	1		30	5	10	15	1	

с – самостійна робота

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Актуальні підходи до навчання та розвитку дітей з порушеннями слуху в умовах модернізації освіти		
1	Соціальна модель розуміння порушення слуху	1
2	Складові успіху у розвитку дитини з порушенням слуху	2
3	Особливості мовленнєво-комунікативної, когнітивної, емоційно-вольової сфер розвитку дітей з порушеннями слуху та загальні рекомендації щодо освітньої діяльності	2
Змістовий модуль 2. Визначення особливих освітніх потреб та відповідної стратегії підтримки дитини в освітньому середовищі		
4	Сучасні інклюзивні підходи до особливих освітніх потреб	1
5	Від нозологічного підходу до визначення особливостей функціонування та участі в освітньому процесі	2
6	Науково доказові методики проведення оцінки та визначення особливих освітніх потреб	2
Разом:		10

**Завдання для самостійної роботи здобувачів з опрацювання питань,
які не розглядаються на аудиторних заняттях**

№ з/п	Назва теми	Зміст	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Актуальні підходи до навчання та розвитку дітей з порушеннями слуху в умовах модернізації освіти			
1	Соціальна модель розуміння порушення слуху	Соціокультурний, особистісно-орієнтований, компетентнісний підходи в освіті дітей з порушеннями слуху. Обмеження як результат дискримінації з боку суспільства, а не стану людини.	2
2	Складові успіху у розвитку дитини з порушенням слуху	Сучасні вимоги до організації супроводу дітей з порушеннями слуху: відповідність нормативно-правовому забезпеченню, інноваційним психолого-педагогічним підходам, перспективи розвитку спеціальної освіти.	2
3	Особливості мовленнєво-комунікативної, когнітивної, емоційно-вольової сфер розвитку дітей з порушеннями слуху та загальні рекомендації щодо освітньої діяльності	Оцінка відповідно до основних сфер розвитку дитини (фізичної, мовленнєвої, когнітивної, емоційно-вольової) та освітньої діяльності; визначення компетенцій, потреб та рекомендацій.	2
Змістовий модуль 2. Визначення особливих освітніх потреб та відповідної стратегії підтримки дитини в освітньому середовищі			
4	Сучасні інклюзивні підходи до особливих освітніх потреб	Міжнародні документи, Закони України, інші нормативно-правові акти у сфері освіти, зокрема дітей з особливими освітніми потребами, соціального захисту, охорони здоров'я. Сучасні психолого-педагогічні дослідження з проблеми визначення потреб (Е. Данілавичюте, І. Луценко, А. Колупасової, Н. Компанець, Т. Скрипник, О. Таранченко, О. Федоренко та ін.).	2
5	Від нозологічного підходу до визначення особливостей функціонування та участі в освітньому процесі	Теорія функціонування, що пояснює закономірності та особливості розвитку, обмеження життєдіяльності,	2

		пов'язані зі станом здоров'я, з позиції організму, особи та суспільства.	
6	Науково доказові методики проведення оцінки та визначення особливих освітніх потреб	Спостереження як метод наукового дослідження. Опитування як метод збору психолого-педагогічної інформації (анкетування, інтерв'ю, фокус-група). Принципи діагностичної роботи з сім'єю.	1
<i>Разом:</i>			11

Завдання для самостійної роботи здобувачів можуть варіювати і змінюватися згідно обраний здобувачем темі дисертаційного дослідження та відповідно до його завдань психолого-педагогічної діагностики.

Методи навчання

Словесні: лекції, пояснення, бесіди тощо; наочні: демонстрації, ілюстрації; практичні методи навчання: вправи, групові дискусії, дидактичні та ділові ігри, мозковий штурм, аналіз ситуацій, аналіз документальних джерел, проектування, захист творчих завдань, презентації тощо; методи усного контролю – індивідуальне і фронтальне опитування, залік.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Навчальний процес за освітньою програмою відбувається в навчальних кімнатах, оснащених аудіовізуальною апаратурою, мультимедійними демонстраційними комплексами та можливістю виходу у глобальні інтернет-мережі або дистанційно.

Оцінювання навчальних досягнень	
Вид роботи	%
Відвідування аудиторних занять	20
Відповіді на запитання під час аудиторних занять	20
Індивідуальне завдання 1	15
Індивідуальне завдання 2	15
Підсумковий контроль (тест/іспит)	30
Всього	100

Шкали оцінювання			
Бальна	ECTS	Національна	Заліків
90-100	A	Відмінно	Зараховано
80-89	B	Добре	
70-79	C		
66-69	D	Задовільно	
60-65	E		
35-59	FX	Незадовільно - з можливістю повторного виконання завдань	Не зараховано - з можливістю повторного виконання завдань
0-34	F	Незадовільно - з повторним вивченням дисципліни	Не зараховано - з повторним вивченням дисципліни

Додаткові бали	
Вид роботи та вимоги	Бал за стобальною шкалою
1. Підготовка наукової статті на зазначену тематику	50
2. Підготовка презентації та виступу на конференції, семінарі тощо	30
3. Аналіз програм раннього втручання	20
3. Аналіз форм роботи з ранньої допомоги дітям з порушеннями слуху	15

Основна (обов'язкова) література

1. Литовченко, С. В. (2018). Теоретичні та практичні основи реалізації системи раннього втручання для дітей з порушеннями слуху. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 1 (14), 303-309.
2. Таранченко, О.М., Литовченко, С.В., Федоренко, О.Ф., Жук, В.В., Литвинова, В.В., Шевченко, В.М. (2018). Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології: Навчально-методичний посібник. Київ: вид-во ФОП Симоненко О.І., 250 с. <http://lib.iitta.gov.ua/716978/>
3. Литовченко, С.В., Жук, В.В., Литвинова, В.В., Піканова, Н.В., Таранченко, О.М. (2018). Дитина з порушенням слуху: навігація для батьків. Київ: Медичний центр слухової реабілітації «АВРОРА», ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2018. 47 с. <http://lib.iitta.gov.ua/715811/>
4. Литовченко, С.В., Жук, В.В., Таранченко, О.М. (2019). Дитина з порушенням слуху. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 56 с. (Інклюзивне навчання). <http://lib.iitta.gov.ua/714037/>
5. Литовченко, С.В., Жук, В.В., Таранченко, О.М. (2019). Дитина з порушенням слуху (Серія Інклюзивне навчання). Київ: Літера ЛТД, 56 с.
6. Литовченко, С.В., Жук, В.В., Литвинова В.В. (2019). Новий формат освітнього середовища: діти з порушеннями слуху у дошкільні : навч.-метод. посібник. К.: ФОП Симоненко О. І., 279 с. <https://lib.iitta.gov.ua/729747/>
7. Литовченко, С. В. (2020). Важливі аспекти реалізації послуги раннього втручання для дітей з порушеннями слуху. Особлива дитина: навчання і виховання, 3 (99), 47-52.
8. Жук, В.В. (2020). Педагогічна допомога дітям раннього віку з порушеннями слуху. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, Вип. 16, 126-143. <https://spp.org.ua/index.php/journal/article/view/146/135>
9. Литовченко, С.В. (2020). Діти з порушеннями слуху раннього та дошкільного віку: навчання та супровід: монографія. Київ: «ФОП Симоненко О. І.», 2020. 356 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731670>
10. Литовченко, С.В., Таранченко, О.М., Жук, В.В., Шевченко, В.М., Литвинова, В.В., Федоренко, О.Ф. (2021). Сучасний курикулум в освіті дітей з порушеннями слуху : методичні рекомендації. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 321 с. <https://lib.iitta.gov.ua/731776/>
11. Литовченко, С.В., (2021). Стан і перспективи розвитку системи ранньої допомоги дітям з порушеннями слуху. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови.
12. Концепція створення та розвитку системи раннього втручання (Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 травня 2021 р. № 517). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/517-2021-%D1%80#>
13. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2021. https://ispukr.org.ua/?page_id=8429#.Yrcvy3ZBxPY
14. Литовченко, С.В., Литовченко, В.П. (2022). Фактори навколишнього середовища в освіті дітей з порушеннями слуху в рамках соціальної моделі розуміння особливих потреб. Особлива дитина: навчання і виховання. 2022. № 4(108). С. 27-39. <https://doi.org/10.33189/ectu.v108i4.120>

15. Жук, В.В., Литвинова, В.В., Литовченко, С.В. (2023). Педагогічна підтримка дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху та їхніх батьків в умовах воєнного стану: навчально-методичний посібник. Київ, 123 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11482>
16. Жук, В.В., Литвинова, В.В., Литовченко, С.В. (2023). Чути і спілкуватись. Крок за кроком з батьками. Методичний супровід та психологічна підтримка: навчально-методичний посібник для педагогів та батьків. Київ, 57 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11486>
17. Жук, В.В., Литвинова, В.В., Литовченко, С.В., Вовченко, О.А. (2023). Серія навчальних посібників за сферами розвитку для дітей дошкільного віку з порушенням слуху «Сходінки. Підтримаємо та допоможемо» (3 посібника). Київ, 258 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11438>
18. Жук, В.В. (2023). Слухоорієнтовані технології розвитку словесного мовлення дітей з кохлеарними імплантами. Особлива дитина: навчання і виховання, Том 110 №2, 129-148.
19. Жук, В. (2024). Діагностування слухомовленнєвого розвитку у системі корекційно-розвиткової допомоги дітям з кохлеарними імплантами. Особлива дитина: навчання і виховання, 115(3), 115-128. <https://doi.org/10.33189/ectu.v115i3.189>
20. Жук, В. В., Литовченко, С. В., Новосад, В. Є., Ремажєвська, В. М. (2024). Як організувати освітній процес для дітей з порушеннями слуху та зору в закладі дошкільної освіти. Посібник для педагогів. Розділ II. *Організація освітнього процесу для дітей з порушеннями слуху*. ЮНІСЕФ, ВГО «АПДО», 87 с. <https://drive.google.com/file/d/19R8P0rLLdKdW5bK2fCyV2R4XTU41S0B/view?pli=1>
21. Loreman, T., McGhie-Richmond, D., Kolupayeva, A., Taranchenko, O., Mazin, D., Crocker, C., & Petryshyn, R. (2016). A Canada-Ukraine collaborative initiative for introducing inclusive education for children with disabilities in Ukraine: participant perspectives. *School Effectiveness and School Improvement*, 27(1), 24–44. <https://doi.org/10.1080/09243453.2015.1018912>
22. T. Loreman, *Pedagogy for Inclusive Education*, Oxford Research Encyclopedia of Education, Oxford University Press USA, 2019.
23. S. Schwab, U. Sharma, T. Loreman, "Are we included? Secondary students' perception of inclusion climate in their schools", *Teaching and Teacher Education*, 75, p. 31-39, 2018.

Додаткова література та інші джерела інформації

1. Жук, В.В., Литовченко, С.В., Максименко, Н.Л. та ін. (2014). *Стежки у Світ: програма розвитку дітей дошкільного віку зі зниженим слухом*. Кіровоград: Імекс-ЛТД.
2. Луцько, К. В., Мартинчук, О. В., Круглик, О. П., Губар, С. Ю. та ін. (2019). *Програма розвитку глухих дітей дошкільного віку (глухі, зі зниженим слухом, з кохлеарними імплантами)*. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29860/7/O_Martynchuk_K_Lutsko_Progr_2019.pdf
3. Жук, В.В. (2019). Раннє втручання у системі супроводу дітей з порушеннями слуху. Діти з особливими потребами в освітньому просторі : збірник матеріалів V Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітології «Діти з особливими потребами в освітньому просторі», 10-11 жовтня 2019 року, Чернігів (Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка). Київ: Симоненко О.І., 54-57.
4. Литовченко, С.В. (2021). Теоретичні та методичні основи супроводу дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху в умовах модернізації освіти. Збірник матеріалів VII Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології «Діти з особливими потребами: від рівних прав до рівних можливостей». (Київ. 7-8 жовтня 2021р.). Київ.

6. Жук, В.В., Литвинова, В.В., Литовченко, С.В. (2023). Програма розвитку дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 188 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11479>
7. Спеціальна педагогіка і психологія : сучас. термінол. словник / за ред. Л. Прохоренко, В. Засенка. Київ: Генеза, 2024. 272 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744568/1/%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D1%96%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20-%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B>
[A.pdf](#)
8. Шевченко В.М. Особливості слухомовленнєвої реабілітації осіб з кохлеарними імплантами різного віку: методичні рекомендації для фахівців та батьків. Київ, 2023. 80 с. (3,0) <https://ispukr.org.ua/?p=11572>
9. Вовченко О.А. Емоції та почуття дитини: навчально-методичний посібник для педагогів та батьків: в 2 част. Ч. 1: Відчувати, емпатувати і чому навчати у воєнний час. Ч. 2: Стрес, почуття втрати, провина: чому навчати і як допомагати у повоєнний час. Київ, 2023. 31 с. (Ч.1). 22 с. (Ч. 2). (1,5) <https://ispukr.org.ua/?p=11575>
10. Вовченко О.А. Психологічна підтримка дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху під час війни: навчально-методичний посібник для педагогів та батьків: в 2 част. Ч. 1: Повоєнний психологічний супровід дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху. Ч. 2: Повоєнний психологічний супровід дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху. Київ, 2023. 96 с. (Ч.1). 84 с. (Ч. 2). <https://ispukr.org.ua/?p=11578>
11. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. (2023). Діти з особливими освітніми потребами: навчання та супровід у період повоєнної відбудови: навчально-методичний посібник (Серія «Інклюзивна освіта»). Київ, 2023. 192 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11566>
12. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. (2023). Інклюзивна освіта: покроково для педагогів: навчально-методичний посібник (Серія «Інклюзивна освіта»). Київ, 2023. 232 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11563>
13. Бабяк, О.О., Вовченко, О.А., Гладченко, І.В., Данілавичюте, Е.А., Довгопола, К.С., Жук, В.В., Кульбіда, С.В., Легкий, О.М., Литвинова, В.В., Литовченко, С.В., Литовченко, В.П., Міськов, Г.В., Рибак, О.А., Таранченко, О.М., Чеботарьова, О.В. (2024) Запровадження безбар'єрності освітніх послуг в закладах дошкільної та загальної середньої освіти : аналітичні матеріали для МОН України / за заг. ред. Л.І. Прохоренко, В.В. Засенка, Н.А. Ярмоли. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 77 с. <https://ispukr.org.ua/?p=12614>
14. Michael R., Attias J., Raveh E. (2019). Cochlear Implantation and Social-Emotional Functioning of Children with Hearing Loss. Journal of Deaf Studies and Deaf Education, 24(1), 25–31. <https://doi.org/10.1093/deafed/eny034>

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України. <http://www.mon.gov.ua/>.
2. Міністерство соціальної політики України. <http://www.mlsp.gov.ua/>.
3. Міністерство охорони здоров'я України. <http://www.moz.gov.ua/>.
4. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України <https://ispukr.org.ua/>

5. Електронна бібліотека НАПН України <https://lib.iitta.gov.ua/>
6. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти України <https://naqa.gov.ua/>
3. Особлива дитина: навчання та виховання.
https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child
4. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови.
https://spp.org.ua/index.php/26_02_2020.
5. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського НАПН України. <http://www.dnpb.gov.ua/>
7. Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи.
<http://www.psyua.com.ua>.

Інформація про викладачів

Литовченко Світлана Віталіївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями сенсорного розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

orcid.org/0000-0003-0001-4667

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=sgbh2NsAAAAJ&hl=ru>

<https://lib.iitta.gov.ua/view/creators/==041B==0438==0442==043E==0432==0447==0435==043D==043A==043E=3A==0421=2E==0412=2E=3A=3A.html>

<https://www.facebook.com/groups/268693925325131>

<https://www.facebook.com/groups/582996862527784>

Жук Валентина Володимирівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу освіти дітей з порушеннями слуху Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

orcid.org/0000-0001-8183-5250

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=tSezWDUAAAAJ&hl=uk>

<http://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/authors/1cb4f77d197c79d0492c6173cee18561/>

<https://www.facebook.com/groups/268693925325131>

<https://www.facebook.com/groups/582996862527784>

Основні публікації з тематики дисципліни

Статті у виданнях, проіндексованих у базах даних Scopus та/або Web of Science Core Collection

1. Torop, K., Yarmola, N., Lytovchenko, S., Trykoz, S., Shevchenko, V., & Kruhlyk, O. (2021). The innovative development of socialization of children with special educational needs on the intellectual disability example. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 11/02-XXIV, 93–96. [THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF SOCIALIZATION OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS ON THE INTELLECTUAL DISABILITY EXAMPLE-Web of Science Core Collection](#)
2. Nahorna, O., Lytovchenko, S., Tripak, M., Serhiienko, T., & Khmil, I. (2023). Providing inclusive learning at higher school. *Conhecimento & Diversidade*, 15(37), 193–209. <https://doi.org/10.18316/rcd.v15i37.10946>
3. Paustovska, M., Lytovchenko, S., Marieiev, D., Bazyliak, N., & Malii, A. (2024). Approaches to inclusive foreign language instruction in higher education. *Salud, Ciencia Y Tecnologia - Serie De Conferencias*, 3, 711. <https://doi.org/10.56294/sctconf2024.711>

Статті у виданнях, що внесені до Переліку наукових фахових видань України (група Б)

1. Литовченко, С. (2020). Система автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів: контент щодо особливих освітніх потреб. *Вісник післядипломної освіти*, Вип. 13 (42), 123–140. [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13\(42\)-123-139](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13(42)-123-139)

2. Литовченко, С. (2020). Дистанційне навчання дітей з порушеннями слуху: рекомендації учасникам команди супроводу. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 3- 4 (97-98), 301-311. [DOI:10.24139/2312-5993/2020.03-04/301-311](https://doi.org/10.24139/2312-5993/2020.03-04/301-311)
3. Литовченко, С. (2020). Перспективи розвитку спеціального закладу освіти (за матеріалами обговорення із педагогами). Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Вип. 4, 136-143. <https://doi.org/10.31499/2307-4906.4.2020.224183>
4. Литовченко, С. (2021). Дошкільна освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні моделі та перспективи розвитку. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, (105), 87-99. http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2021_1_43 DOI 10.24139/2312-5993/2021.01/445-458
5. Литовченко С., & Литовченко, В. (2022). Підготовка батьків до оцінки розвитку дітей в інклюзивно- ресурсних центрах: психолого-педагогічні основи комунікації. Наука і освіта, 2, 31-38. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2022-2-5>
6. Литовченко, С., & Литовченко, В. (2022). Фактори навколишнього середовища в рамках соціальної моделі розуміння особливих потреб. Особлива дитина: навчання і виховання, 4(108), 27-39. <https://doi.org/10.33189/ectu.v108i4.120>
7. Литовченко, С.В., Супрун, М.О., & Литовченко, В.П. (2024). Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями слуху: історичний екскурс. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 1(113), 65-87. <https://doi.org/10.33189/ectu.v113i1.165>
8. Жук, В.В. (2020) Педагогічна допомога дітям раннього віку з порушеннями слуху. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, Вип. 16, 126-143. <https://spp.org.ua/index.php/journal/article/view/146/135>
8. Жук, В.В. (2021). Особливості слухомовленнєвого розвитку дітей з кохлеарними імплантами. Особлива дитина: навчання і виховання. 3 (103), 7-16. <https://doi.org/10.33189/ectu.v103i3.75>
9. Жук, В.В. (2022). Формування слухомовленнєвих навичок у дітей з кохлеарними імплантами. *Особлива дитина: навчання і виховання*, Том 106 №2, 15-27. <https://doi.org/10.33189/ectu.v106i2.102>
10. Жук В.В. (2022). Організаційно-змістові засади розвитку слухового сприймання та формування мовлення дітей з кохлеарними імплантами. *Освіта дітей з особливими потребами: шляхи розбудови*. Випуск 21, 22-41. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i21.210>
11. Жук В.В. (2023). Слухоорієнтовані технології розвитку словесного мовлення дітей з кохлеарними імплантами. *Особлива дитина: навчання і виховання*. Том 110 №2, 129-148. <https://doi.org/10.33189/ectu.v110i2.141>
12. Жук В.В. (2024). Діагностування слухомовленнєвого розвитку у системі корекційно-розвиткової допомоги дітям з кохлеарними імплантами. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 115(3), 115-128. <https://doi.org/10.33189/ectu.v115i3.189>
13. Жук, В.В., Супрун, М. О. (2025). Актуальні аспекти забезпечення безбар'єрного освітнього середовища для дітей з кохлеарними імплантами. Науковий журнал Хортицької національної академії. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, Вип. 1(12). <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2025-12-12>
14. Литовченко, С., Таранченко, О., Жук В., Литвинова, В., Шевченко, В., & Вовченко, О. (2023). Програма підвищення кваліфікації педагогів, які навчають дітей з порушеннями слуху, в умовах воєнного стану та відновлення України (модулі 1-3). *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 22, 33-59. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i22.219>
15. Литовченко, С., Таранченко, О., Жук, В., Литвинова, В., Шевченко, В., & Вовченко, О. (2023). Програма підвищення кваліфікації педагогів, які навчають дітей з порушеннями слуху, в умовах воєнного стану та відновлення України (модулі 4, 5 та курс з психологічної

підтримки). *Особлива дитина: навчання і виховання*, 110(2), 68-104.
<https://doi.org/10.33189/ectu.v110i2.139>

16. Литовченко, С.В., Кульбіда, С.В., Вовченко, О.А., Таранченко, О.М., Жук, В.В., Литвинова, В.В., Рибак, О.А., & Міський, Г.В. (2024). Забезпечення безбар'єрності в освітньому процесі для дітей з порушеннями слуху. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 4(116), 29-44. <https://doi.org/10.33189/ectu.v116i4.194>

Монографія

1. Литовченко, С. (2020). Діти з порушеннями слуху раннього та дошкільного віку : навчання та супровід: Монографія. Київ: ФОП Симоненко О. І., 356 с.
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731670>

Міжнародні видання

1. Litovchenko S. (2020). Theoretical and normative bases of realization of early intervention to children with hearing impairments. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*, 7 (35). Vol. 2, 3-8. <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.2.1>
2. Litovchenko, S. (2021). Support of early and preschool children with hearing impairments in the context of educational changes in Ukraine. *German International Journal of Modern Science*, 6. Vol. 3, 19-23. <https://doi.org/10.24412/2701-8369-2021-6-3-19-23>
3. Zhuk, V. (2021). Corrective and devtlopmmental influence on the auditory devtlopmment of children with cochltfr implants. Корекційно-розвивальний вплив на слухомовленнєвий розвиток дітей з кохлеарними імплантами. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. № 3(39), 46 - 53.

Навчальні посібники

1. Литовченко С., Таранченко О., Жук В., Шевченко В., Литвинова В., Федоренко О. Сучасний курикулум в освіті дітей з порушеннями слуху: методичні рекомендації. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 322 с. <https://lib.iitta.gov.ua/731776/>
2. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2021. https://ispukr.org.ua/?page_id=8429#.Yrcvy3ZBxPY
3. Прохоренко Л., Ярмола Н. та ін. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2021. https://ispukr.org.ua/?page_id=8429#.Yrcvy3ZBxPY
4. Литовченко С., Жук В., Литвинова В. Програма розвитку дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. 188 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11479>
5. Литовченко С., Таранченко О., Жук В., Литвинова В., Шевченко В., Вовченко О. Програма підвищення кваліфікації педагогів, які навчають дітей з порушеннями слуху, в умовах воєнного стану та відновлення України. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. 54 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11581>
6. Литовченко С., Жук В., Литвинова В. Чути і спілкуватись. Крок за кроком з батьками. Методичний супровід та психологічна підтримка: навчально-методичний посібник. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. 57 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11486>
7. Литовченко С., Жук В., Литвинова В. Педагогічна підтримка дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху та їхніх батьків в умовах воєнного стану: навчально-методичний посібник. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. 123 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11482>
8. Литовченко С., Жук В., Литвинова В., Вовченко О. Серія навчальних посібників за сферами розвитку для дітей дошкільного віку з порушенням слуху «Сходьки. Підтримаємо та

допоможемо» (3 посібника). Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. 258 с.
<https://ispukr.org.ua/?p=11438>

9. Литовченко С., Кульбіда С., Вовченко О., Таранченко О., Жук В., Литвинова В., Рибак О., Міськів Г., Литовченко В. Запровадження безбар'єрності освітніх послуг в закладах дошкільної та загальної середньої освіти: аналітичні матеріали для МОН України. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2024. 77 с. С. 20-27. <https://ispukr.org.ua/?p=12614>

10. Жук В., Новосад В., Литовченко С., Ремажевська В. Як організувати освітній процес для дітей з порушеннями слуху та зору в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти: навчально-методичний посібник. Київ: ЮНІСЕФ, 2024. 87 с.
https://sites.google.com/view/vzaemodia2023/%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%86%D1%8F?fbclid=IwY2xjawGAV45leHRuA2FlbQIxAABHRqwy1eSj2JLmxN5Ur4F9jTaa_7S4_7Em-10-IC-eQtPP5mBzk_tGZ5pMA_aem_qW3-3YLSqPcSjkSbgc6fVA

Зворотній зв'язок

Жук Валентина Володимирівна
Моб. тел. 0662287433 (viber, telegram)
valechka_zhuk@ukr.net

Литовченко Світлана Віталіївна
Моб. тел. 0976841310 (viber, telegram)
svetalitovchenko@ukr.net

Затверджено

Засідання відділу освіти дітей з порушеннями сенсорного розвитку
Протокол №6 від 13 червня 2024 р.

Укладачі

Литовченко С.В.

Жук В.В.

Завідувач відділу

Литовченко С.В.